

Royal Netherlands Academy of Arts and Sciences (KNAW) KONINKLIJKE NEDERLANDSE AKADEMIE VAN WETENSCHAPPEN

Plakaatboek Guyana 1670-1816

van Dapperen, H.J.M.

published in
Archievenblad
2015

document version
Early version, also known as pre-print

[Link to publication in KNAW Research Portal](#)

citation for published version (APA)
van Dapperen, H. J. M. (2015). Plakaatboek Guyana 1670-1816. *Archievenblad*, 119 (2015)(4), 15-17.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the KNAW public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain.
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the KNAW public portal.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:
pure@knaw.nl

Plakaatboek Guyana

1670-1816

Henk-Jan van Dapperen ■

Het Nederlandse verleden van de republiek Guyana in Zuid-Amerika blijft boeien. In februari 2015 is door het Huygens ING de website *Plakaatboek Guyana 1670-1816* gepubliceerd: resources.huygens.knaw.nl/retroboeken/guyana. Daarmee is een langdurig project tot een goed einde gebracht: het begon in 1966 maar kende vele tegenslagen die voor vertragingen zorgden.

a

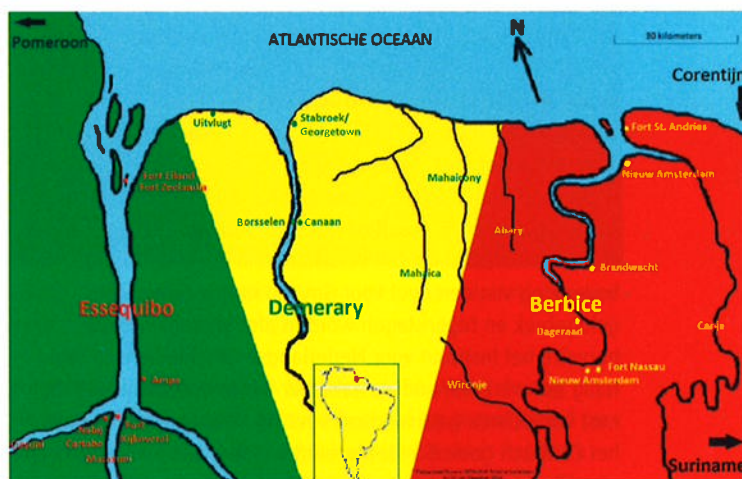
Toegankelijkheid

In het kader van Metamorfoze, het nationaal programma voor het behoud van het papieren erfgoed van het ministerie van OCW, worden conservering en digitalisering van archieven rond het thema slavernij en slavenhandel gefinancierd. In 2013 en 2014 zijn daarvoor al twee clusters van samenhangende archieven in Nederland en Engeland goedgekeurd. Op termijn zullen scans van vele archieven betreffende de vroegere Nederlandse kolonies in Guyana en op de Kust van Guinea (in West-Afrika) op internet geplaatst worden. Daarin bevindt zich een groot deel van de voor de samenstelling van het *Plakaatboek Guyana* gebruikte bronnen. Bij dit megaproject lijkt het *Plakaatboek* zelf in het niet te vallen. Wat deze editie met transcripties van wet- en regelgeving aan omvang mist, maakt zij echter goed in de diepte. Daarnaast heeft Huygens ING de publicatie van een *Plakaatboek Kust van Guinea* aangekondigd.

Digitalisering en plakaatboeken

Plakaatboeken zijn oorspronkelijk wettenverzamelingen voor gebruik in het bestuur en de juridische praktijk. Later werden zij specialistische edities van teksten van geselecteerde historische wetten, reglementen en aanverwante documenten voor gebruik in historisch onderzoek. Zij besparen de gebruiker de moeite van het zoeken, selecteren, transcriberen en bewerken. Die gebruiker moet zich echter bewust blijven van de keuzes die de bewerker heeft gemaakt. Dankzij de digitalisering kan hij gemakkelijk teruggrijpen op de scans voor controle, correctie en aanvulling.

Digitalisering stelt nieuwe eisen aan de plakaatboeken. Een online editie is voor iedereen toegankelijk; de bewerking richt zich niet meer alleen op deskundigen in een nationale context, maar op een internationaal publiek inclusief geïnteresseerde leken. Communicatie met dat publiek kan de bewerking weer ten goede komen. Presentatie van belangrijke informatie in het Engels was daarom voor *Plakaatboek Guyana* essentieel.

Schematische kaart (foto Henk-Jan van Dapperen, 2014).

De kolonies

De Britse kolonie Guyana werd op 26 mei 1966 onafhankelijk. Op het grondgebied aan de noordelijke kust van Zuid-Amerika lagen in de twee eeuwen tot 1814 de Nederlandse kolonies Berbice, Essequibo en Demerary. Essequibo en de jongere kolonie Demerary waren door de Staten-Generaal uitgegeven aan de West-Indische Compagnie; Berbice aan de familie Van Pere, die de kolonie later overdroeg aan een groep kooplieden, de Sociëteit van Berbice. Tot in de tweede helft van de 18e eeuw waren de kolonies relatief klein. Een bevolking van enkele honderden kolonisten hield een veelvoud tot slaaf gemaakten op de plantages aan het werk, en daardoor de economie draaiend.

Wet- en regelgeving door plakaten

De kolonies stonden elk onder een eenhoofdige leiding van een Commandeur, Gouverneur of Directeur-Generaal. Die werd in belangrijke zaken bijgestaan door een Hof. De twee bestuuden >>

Plakaatboek Guyana

1670-1816

Henk-Jan van Dapperen ■

Het Nederlandse verleden van de republiek Guyana in Zuid-Amerika blijft boeien. In februari 2015 is door het Huygens ING de website *Plakaatboek Guyana 1670-1816* gepubliceerd: resources.huygens.knaw.nl/retroboeken/guyana. Daarmee is een langdurig project tot een goed einde gebracht: het begon in 1966 maar kende vele tegenslagen die voor vertragingen zorgden.

a

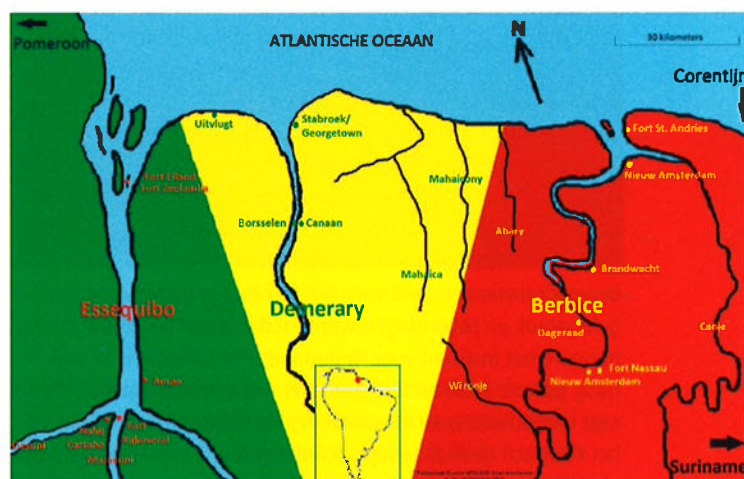
Toegankelijkheid

In het kader van Metamorfoze, het nationaal programma voor het behoud van het papieren erfgoed van het ministerie van OCW, worden conservering en digitalisering van archieven rond het thema slavernij en slavenhandel gefinancierd. In 2013 en 2014 zijn daarvoor al twee clusters van samenhangende archieven in Nederland en Engeland goedgekeurd. Op termijn zullen scans van vele archieven betreffende de vroegere Nederlandse kolonies in Guyana en op de Kust van Guinea (in West-Afrika) op internet geplaatst worden. Daarin bevindt zich een groot deel van de voor de samenstelling van het *Plakaatboek Guyana* gebruikte bronnen. Bij dit megaproject lijkt het *Plakaatboek* zelf in het niet te vallen. Wat deze editie met transcripties van wet- en regelgeving aan omvang mist, maakt zij echter goed in de diepte. Daarnaast heeft Huygens ING de publicatie van een *Plakaatboek Kust van Guinea* aangekondigd.

Digitalisering en plakaatboeken

Plakaatboeken zijn oorspronkelijk wettenverzamelingen voor gebruik in het bestuur en de juridische praktijk. Later werden zij specialistische edities van teksten van geselecteerde historische wetten, reglementen en aanverwante documenten voor gebruik in historisch onderzoek. Zij besparen de gebruiker de moeite van het zoeken, selecteren, transcriberen en bewerken. Die gebruiker moet zich echter bewust blijven van de keuzes die de bewerker heeft gemaakt. Dankzij de digitalisering kan hij gemakkelijk teruggrijpen op de scans voor controle, correctie en aanvulling.

Digitalisering stelt nieuwe eisen aan de plakaatboeken. Een online editie is voor iedereen toegankelijk; de bewerking richt zich niet meer alleen op deskundigen in een nationale context, maar op een internationaal publiek inclusief geïnteresseerde leken. Communicatie met dat publiek kan de bewerking weer ten goede komen. Presentatie van belangrijke informatie in het Engels was daarom voor *Plakaatboek Guyana* essentieel.

Schematische kaart (foto Henk-Jan van Dapperen, 2014).

De kolonies

De Britse kolonie Guyana werd op 26 mei 1966 onafhankelijk. Op het grondgebied aan de noordelijke kust van Zuid-Amerika lagen in de twee eeuwen tot 1814 de Nederlandse kolonies Berbice, Essequibo en Demerary. Essequibo en de jongere kolonie Demerary waren door de Staten-Generaal uitgegeven aan de West-Indische Compagnie; Berbice aan de familie Van Pere, die de kolonie later overdroeg aan een groep kooplieden, de Sociëteit van Berbice. Tot in de tweede helft van de 18e eeuw waren de kolonies relatief klein. Een bevolking van enkele honderden kolonisten hield een veelvoud tot slaaf gemaakten op de plantages aan het werk, en daardoor de economie draaiend.

Wet- en regelgeving door plakaten

De kolonies stonden elk onder een eenhoofdige leiding van een Commandeur, Gouverneur of Directeur-Generaal. Die werd in belangrijke zaken bijgestaan door een Hof. De twee bestuurs- >>

Fort Zeelandia op Fort-Eiland was enkele decennia het bestuurlijk centrum van Essequibo (foto Henk-Jan van Dapperen, 2010).

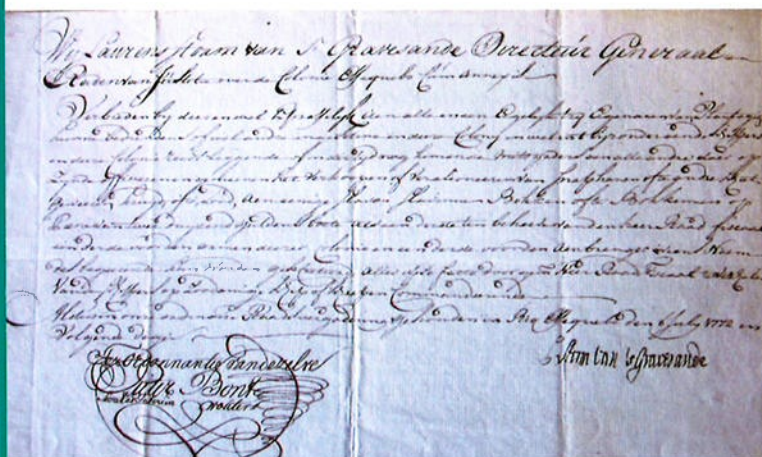
>> de kolonies, spraken recht en vaardigden een groot aantal wetten en reglementen uit. Maar ook de eigenaars van de kolonies en de Staten-Generaal stelden ordonnanties, waarschuwingen, instructies etc. op. De rechtshistoricus J.Th. de Smidt vatte koloniale en patria-wetgeving samen onder de naam 'plakaten'.

West-Indische Plakaatboeken

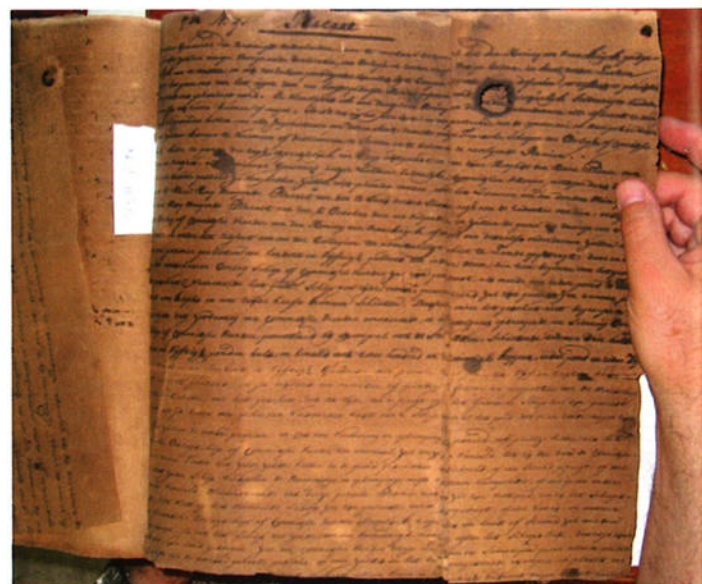
Eind jaren 1960 begon De Smidt met de bewerking van een serie *West-Indische Plakaatboeken*, die de wetgeving voor alle (vroegere) Nederlandse kolonies in het Atlantische gebied zouden bevatten. Plakaatboeken voor Suriname en de Beneden- en Bovenwindse eilanden verschenen in de jaren 70. De bewerking van een deel voor Guyana moest echter door geldgebrek en tegenslagen worden afgebroken. In 2008 hervatte het Instituut voor Nederlandse Geschiedenis in Den Haag het werk. De andere nakomer in de serie behandelt de Kust van Guinea waarvandaan veel tot slaaf gemaakten naar het Caribisch gebied gedeporteerd werden. Dat plakaatboek is niet alleen geografisch een buitenbeentje, maar ook door de opname van een deel 'verdragen met inheemse staten'.

Website

Sinds februari 2015 is de website *Plakaatboek Guyana 1670-1816* online. Deze bevat transcripties van 1300 plakaten, die samen een groot deel van de uitgevaardigde wet- en regelgeving vormen. De meeste dateren uit de laatste 75 jaren voor de officiële afstand van de kolonies aan Groot-Brittannië in 1814. De plakaten bevatten regelingen op uiteenlopende gebieden, zoals de slavernij, Amerindianen, plantages, handel, infrastructuur, voeding, ziekte, beroepen, schutterij, feesten en natuurlijk belastingen. Ze zijn daarom van belang voor de geschiedschrijving over vele onderwerpen. De transcripties zijn voorzien van noten en verwijzingen. De tekst kan worden doorzocht op kolonie, type document, periode, op trefwoorden, archiefbewaarplaatsen en persoonsnamen. Ten slotte biedt de vrije zoekfunctie gelegenheid tot het invoeren van eigen zoektermen.

Publicatie van Directeur-Generaal van Essequibo Laurens Storm van 's Gravesande (NA Den Haag 1.05.06, inv.nr. 140 los stuk).

Plakaat van de Staten-Generaal voor Berbice (NA Georgetown AZ1, inv.nr. 8 f. 54)

National Archives in Georgetown: een historische schatkamer heel ver weg (foto Henk-Jan van Dapperen, 2012).

Voorbeelden van zoekacties

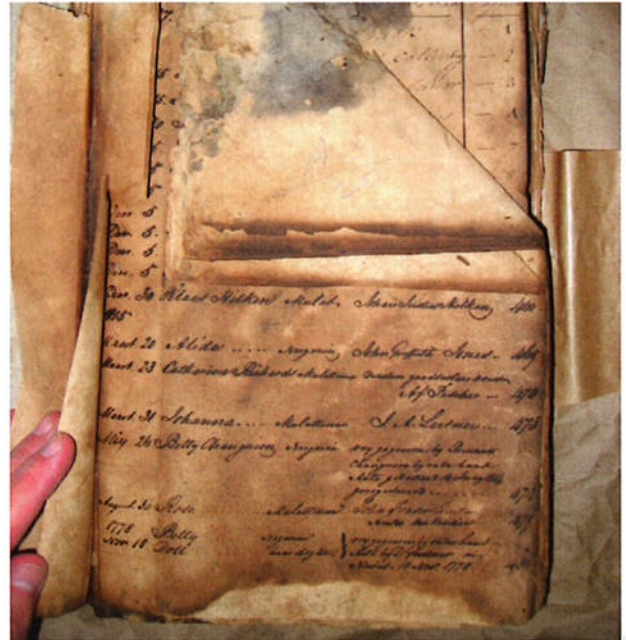
- Het trefwoord 'Amerindians' levert 78 plakaten over de oorspronkelijke bewoners van de kolonies op. Daarvan komen er uit Berbice, Essequibo en Demerary respectievelijk 39, 35 en 16; twaalf 'dubbelen' golden zowel in Essequibo als Demerary. Voor Demerary vinden we bijvoorbeeld de instructie van vijftien artikelen voor de beschermer van de Amerindianen te Moera van 8 januari 1789, met in artikel 9 een bepaling over het terugbrengen van weggelopen tot slaaf gemaakten.
- Vóór 1755 verschenen ongeveer evenveel plakaten over Amerindianen als erna. Voor de 435 plakaten over de tot slaaf gemaakten daarentegen ligt de mediaan, met kleine verschillen per kolonie, pas omstreeks 1790. Terwijl het relatieve belang van de Amerindianen in de tijd afnam, steeg het voor de tot slaaf gemaakten.
- Combinatie van de trefwoorden 'Slaves' en 'Food supply' (42 hits) levert onder meer plakaten over de voeding van de tot slaaf gemaakten op.
- Wie geïnteresseerd is in justitie, vindt bij het trefwoord 'Administration of justice' 241 plakaten, waaronder instructies voor vrederechters in Berbice uit 1738 en 1740.
- Omdat een trefwoord 'belastingen' ontbreekt, moet de gebruiker aan de slag met vrije zoektermen als 'plantagegeld', 'hoofdgeld', 'lastgeld', 'akkergeld', 'kerkgeld', 'ongeld', 'belasting', 'recognitie', 'tax' et cetera. 'Hoofdgeld' levert bijvoorbeeld 80 hits op; 'plantagegeld' alleen komt 44 maal in Berbice voor.

Bronnen

Het materiaal is vooral afkomstig uit bronnen in de nationale archieven van Guyana, Groot-Brittannië en Nederland alsmede uit koloniale kranten. Een groot deel van de relevante archieven is in de loop der jaren verdwenen. Veel is weggegooid of als oud papier verkocht. Daarnaast zijn stukken door allerlei oorzaken beschadigd en vernietigd. Daardoor komen vele plakaten nu nog slechts in één exemplaar in één bron voor. Dat geldt bijvoorbeeld voor meer dan 350 plakaten, ruim een kwart van het in de database opgenomen totaal, afkomstig uit de *Dutch records* in Georgetown (Guyana). Die archieven bevatten uniek materiaal dat een integrerend onderdeel uitmaakt van de archieven betreffende Nederlands Guyana, de slavernij en de slavenhandel. Sinds 2011 staan de *Dutch records* vermeld als onderdeel van de WIC-archieven in het Unesco register Memory of the World.

Behoud

In 2013 heeft Roelof Hol vanuit het programma Gemeenschappelijk Cultureel Erfgoed en als lid van het Nederlands advies-

Bundel met manumissies (vrijlatingen van tot slaaf gemaakten) in Berbice vanaf begin 18e eeuw (NA Georgetown AZ1, inv.nr. 20).

comité van Unesco's register Memory of the World, de nog resterende *Dutch records* geïnventariseerd en geanalyseerd op de materiële staat. Uit de inventaris blijkt dat sinds het werk van De Smidt in de jaren 70 de nodige delen verdwenen zijn. Nog in 2006 zijn bij een overstroming delen van het archief van Berbice verloren gegaan. De toestand van vele resterende stukken is slecht. Unesco Nederland heeft de pogingen om de archieven van de ondergang te redden, geoormerkt als een *best practice* binnen het Memory of the World-programma. In 1968 stelde De Smidt al voor om de *Dutch records* naar Nederland te verschepen om ze te fotograferen. Dat bleek toen niet te realiseren. Het Nationaal Archief werkt echter op dit moment, in overleg met Metamorfoze, aan een reddingsoperatie om de nog resterende *Dutch records* te conserveren en te digitaliseren. Zo kan de Coöperatieve Republiek Guyana een belangrijk deel van haar papieren verleden nog behouden. Onderzoekers in Nederland en elders kunnen dan gebruik maken van een nieuwe aanwinst voor de Digitale Collectie Nederland. ■

Met dank aan Roelof Hol, senior projectmanager Huygens ING.

Henk-Jan van Dapperen ■ onderzoeker Huygens ING.